

Till läsningen: Linnæus: ... **ter · lit · keara · stain · h - - - · ufir · butaibu · ok u ... k f : brim : sto ...**
— Wallin: (s. 701): 25-31 **buthnpu**, 32-33 **ok**, 41-47 **f brim : stf-**, 53-60 **i tafiuni**; efter r. 70 **inr : ipr**,
och innanför: **rirfokuipasia**.

Inskriften på fragmentet börjar med svaga spår av 5 huvudstavar. Därefter runorna 41-45 **f : bri -**.

Inskriften har innehållit en datering. Tyvärr kan den icke fastställas med de fragment, som äro kända. Den blev ristad ett år, då runan **f** var primstav. Carl Säve anmärker: »Om man finge tyda denna afbrutna inskrifts ord så, att dermed menades att **o** var söndagsbokstav och **f** primstav, så skulle stenens årtal antagligen vara 1349 eller 1444. Men då det senare var ett skottår, borde tvenne söndagsbokstäfver vara utsatta (ehuru sådant likväl icke alltid skedde), och det kunde derföre synas sannolikare, att här vore fråga om året 1349, hälst då inskriftens språk mera talar för en högre ålder.»

Om namnet *Peter*, *Petar* se G 2.

Botaiþ (äldre **Bot-haiþr*) är ett av de vanligaste kvinnonamnen i de gotländska runinskrifterna. Det förekommer utom här i inskrifterna G 29, 36, 39, 71, S 12, 26, 58, 100, 102, möjligen också i G 55. Vidare i några latinska gravinskrifter (enligt Lindströms förteckning): nr 17 Björke, 73 Fole och 150 Lojsta. I franciskanernas i Visby korta förteckning på män och kvinnor från landsbygden, som voro begravda i klostret (G. Lindström, *Anteckningar om Gotlands medeltid* 2, 1895, s. 491 f.) möter namnet Botaid två gånger: »Emundus de Stenkirke cum uxore Boteydis de Marthabo ... Buteydis de Stanga.» Liksom i runinskrifterna växla här *Bot-* och *But-* i förleden. — Om *Bot-* som förled i nordiska mans- och kvinnonamn se O. v. Friesen i *A Philological Miscellany* (1942), s. 357 f., A. Janzén i *Personnamn (Nordisk kultur* 7, 1947), s. 66 f. Utöver de där sammanställda gotländska namnen på *Bot-* kan tilläggas *Botlaiþr* (gen. Botlewis) i en latinsk gravinskrift i Viklau år 1320 (Lindström nr 220) och *Botniautr* (Botnyut, Bothniatus) i Barlingbo år 1380 (*SRP* nr 1507, 2679, 2680). Om namn på *Bot-* se vidare G 33 och G 36. Om växlingen *Bot-* : *But-* i forngutniska personnamn se H. Gustavson, *Gutamålet* 1 (1940), s. 193.

13. Hamra kyrka.

Pl. 4.

Litteratur: L 1803, S 180. C. Linnæus, *Iter Gotlandicum* (hs i Linnean Soc., London), s. 356; G. Wallin, *Analecta Gothlandica* 1, s. 640 (Linnæus), 699, 702; J. H. Wallman, *Öländska och gotländska fornlemningar*, 1830 (ATA), fig. 31; O. v. Friesen, *Anteckningar* 1923 (UUB).

Äldre avbildningar: Wallin, teckning (a. a. s. 702); Wallman, teckning (a. a. fig. 31; även i Liljegren, *Fullständig Bautil*: L 1803); O. v. Friesen och J. W. Hamner foto (ATA).

Runristad gravhäll. Den står nu lutad mot kyrkogårdsmuren på insidan Ö om koret. Den har tidigare legat på gången längs kyrkans södra sida, men flyttades till sin nuvarande plats omkring år 1910. På 1700-talet låg stenen sannolikt ännu på ursprunglig plats på kyrkogården, »litet i Syd-West från Kyrkan» (Wallin).

Grå kalksten. Längd 1,40 m, bredd 0,95 m. Formen är rektangulär. Redan på Wallmans teckning (1830) antydes, att de båda hörnen nedtill äro avslagna. Numera är stenen stympad nedtill, och de avslagna styckena tyckas vara förkomna; hela nedre delen av inskriften har därigenom gått förlorad. Ytan är ganska skrovlig, och stenen är hårt sliten och vittrad. Stora delar av inskriften äro totalt borta. Mitt på stenen finns ett kors med en ring över korsarmarna, ett s. k. ringkors.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter Säve):

iakoub[ar : ... kiara : s]tain : bipin : [bynir : iprar : fyrir : sealu ... þuiar : k ... : ... f]i :
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50
kaira : [s - asl - : ... n ...]
55 60

På korsets ring och stam: [... **fb ... tekum :**] **binidikta : in[mu ... sk risti mik]**
65 70 75 80 85 90

»Jakob (lät) göra stenen. Bedjen edra böner för Rudvis (?) själ ... benedicta in mu(lieribus) ... ristade mig.»

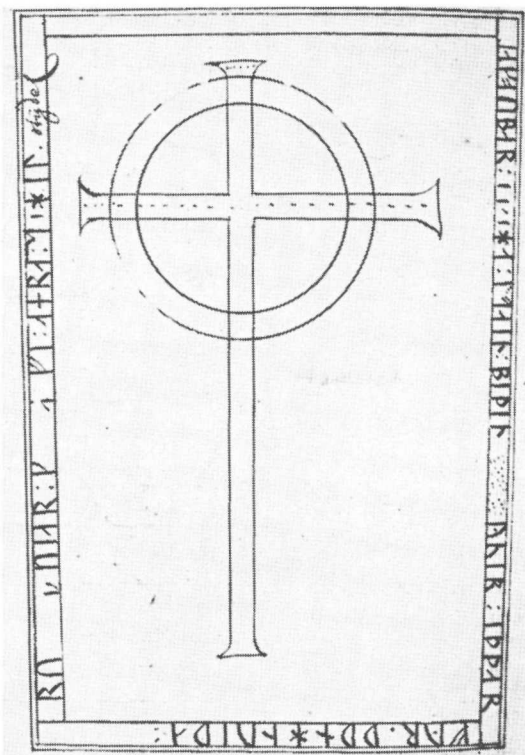

Fig. 16. G 13. Hamra kyrka. Efter teckning i Wallins Analecta.

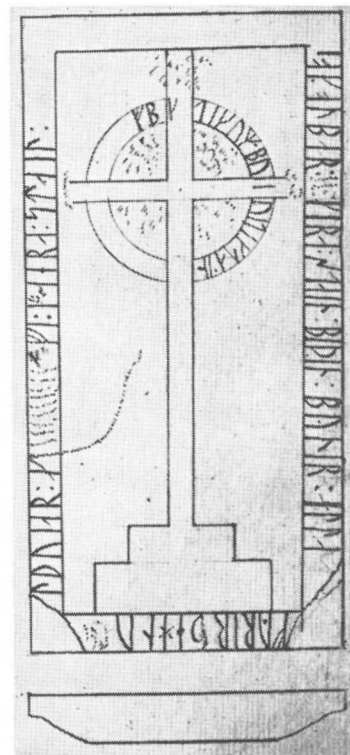

Fig. 17. G 13. Hamra kyrka. Efter teckning av J. H. Wallman.

Till läsningen: »Mer kunde intet läsas, än det upptecknad är. I Wester [d.v.s. upptill, på stenens övre del] hade ingen skrift varit; men korset hade varit fult med runor, undan tagna de ställen, hwarest prickadt är» (Wallin s. 699; se fig. 16). — Linnæus: **akaubar · ipira · stain · biþin · bynir · ilþar · fyrir : rþehnuipa . . . ru - bu - ar.** — Wallman har följande avvikande läsning: 2 o, 9–13 kira, 29–33 alla, 39–43 - ehlu; framför 44 þ ett l; 49 **ak**, 50–62 **fi : kiera : stail :**, 64–93 **fbk tikum buiuitikta in . . .**

Carl Säve anmärker: »Den till hälften utnötta inskriften börjar nu med genitiven *Iakoupar*. Meningens fyllande kan ske på följande sätt: . . . *lit N.N., kuna l. sun Iakoupar, giara stain m. m.*»

Jakob är bland de inlånade kristna mansnamnen det allra vanligaste i de gotländska medeltida runinskrifterna. Det förekommer, utom i G 13, i följande inskrifter: G 21, 35, 36, 47, 50, 99, 100, 101, 104 (2 ggr), 124, 132, S 19, 20, 53, 54 (2 ggr), 57, 61, 94 och 95, en numera förkommen gravhäll i Klinte kyrka (F h 8 bl. 102). Aposteln Jakob åsyftas i G 31. Närmast i frekvens följa *Nikulas* (se G 11) och *Petar* (se G 2). Jfr N. Lithberg och E. Wessén, *Den gotländska runkalendern 1328* (1939), s. 97: »Jacobus (Jakaup) är jämte Petrus (Petar) och Olov det oftast förekommande lekmannanamnet under Gotlands medeltid; även prästnamn, ehuru ej så ofta.» Ett gårdsnamn Jakobs finns i Näs, Rone och Eista socknar.

»Ristade mig»: liknande uttryck förekomma i flera gotländska runinskrifter; se härom G 3 och G 8.

44–48 . . . **puar** är genitiv av ett kvinnonamn, möjligen *Rupvi*. Detta finns belagt även i inskrifterna G 33, 63, 100 och S 114. Med samma efterled *-vi* kvinnonamnen *Hallvi* (se G 4), *Botvi* (se G 42) och *Liknvi* (se G 114). Om kvinnonamn på *-vi* se M. F. Lundgren, *Spår af hednisk tro och kult* (1880) s. 54, S. Bugge i *ATS* 10: 1 (1887–91), s. 357, E. Wessén, *Nordiska namnstudier* (1927), s. 109.

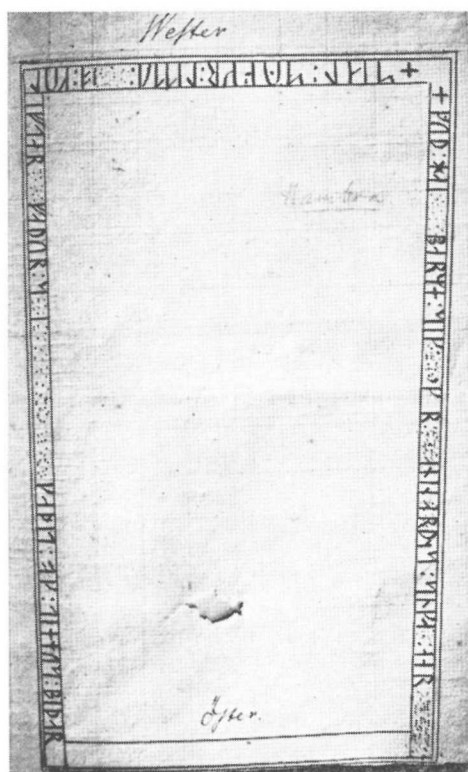

Fig. 18. G 14. Hamra kyrka. Efter teckning i Wallins Analecta.

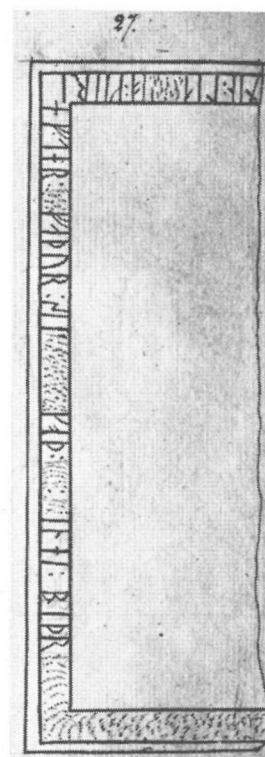

Fig. 19. G 14. Hamra kyrka. Efter teckning av J. H. Wallman.

14. Hamra kyrka.

Pl. 5.

Litteratur: L 1804, S 181 och L 1800, S 177. C. Linnæus, *Iter Gotlandicum* (hs i Linnean Soc., London), s. 356; G. Wallin, *Analecta Gothlandica* I, s. 640 (Linnæus), 699, 703; C. G. Hilfelings, *Resejournal 1799* (F m 57: 6), s. 81; J. H. Wallman, *Öländska och gothländska fornlemningar*, 1830 (ATA), fig. 27 och fig. 21.

Äldre avbildningar: Wallin, teckning (a. a. s. 703); Wallman, teckning (a. a. fig. 27 och fig. 21; även i Liljegren, *Fullständig Bautil*: L 1804 och L 1800).

Runristad gravhäll. Den låg vid mitten av 1700-talet enligt Wallin »mit för Kyrkan på södra Sidan 9 alnar ungefär från Kyrkmuren, och hör Öimunds til i Hamre. Bägge Longsidorna woro nog otydeliga. På östra Kanten hade aldrig varit runor, ei eller någon ristning in uti.» Stenen var ännu hel. — Vid Hilfelings besök år 1799 var den kluven på mitten i stenens längdriktning, och endast ena halvan fanns kvar på kyrkogården i Hamra. »Ett annat fragment, hvaraf hälften för 30 år sådan blifvit tagen till Tröskel vid Öija Prestegård, och som jag der sedt, men af tramp så förnött, att intet kunde inhämtas deraf.» — Carl Säve har år 1844 granskat inskriften på den halva del av gravhällen, som fanns kvar i Hamra. Det stycke, som hade blifvit fört till Öja prästgård (L 1800, S 177), kunde han icke återfinna. Förmodligen var det helt utslitet och förstört.